

Rusya'nın Suriye Müdahalesi: Kazanımlar, Kayıplar ve Riskler

Suriye müdahalesi ile birlikte Rusya'nın uluslararası alanda önemli bir nüfuz elde ettiğini, Ukrayna işgalini tamamen unutturduğunu ve an itibari ile de Suriye'de istediğini fazlasıyla aldığını söylemek mümkündür. Ancak Rusya'nın şu ana kadarki kazanımları mutlak kazanım olarak değerlendirilmemelidir.

Halit GÜLŞEN

Hiç şüphesiz Rusya için 2016'da Ortadoğu bölgesindeki en önemli konu başlığı Suriye'de devam eden iç savaşın nasıl seyredeceği oldu. Nitekim 2015'in son çeyreğinden itibaren Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın daveti üzerine Suriye'ye doğrudan askeri müdahalede bulunmaya başlayan Rusya, 2016'nın sonuna gelindiğinde kendi çıkarları açısından önemli kazanımlar elde etti. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ilk defa Sovyet Bloğu sınırları dışında bir ülkeye askeri müdahalede bulunan Rusya'nın kazanımlarının yanında kayıpları da oldu. Ancak kar-zarar oranı teraziye koyulduğunda, terazinin kar haznesinin baskın olduğunu söylemek zor değil.

Rusya'nın Kazanımları

Rusya'nın Suriye operasyonları sonrasında gelinen noktaya baktığımızda askeri, siyasi ve güvenlik olmak üzere üç ana başlıkta ciddi kazanımlar elde ettiği görülmektedir.

Askeri Kazanımlar

Askeri kazanımlarını ele aldığımızda ilk sırada Tartus'ta 1977'den beri kullanılan yarı üs özellikli donanma tesisinin gerçek anlamda kalıcı bir üsse dönüştürülmesi gösterilebilir. Bu konuda Suriye yönetimi ile imzalanan anlaşma kapsamında Tartus deniz üssünün genişletilmesi, Rus gemilerinin bölgesel, ulusal sulara ve Suriye'deki limanlara girebilmesinin önü açıldı. Böylece Rusya, donanmasının Akdeniz'deki kalıcı varlığı açısından önemli bir üs elde etmiş oldu.

Rusya'nın askeri kazanımlarında öne çıkan bir diğer başlık ise Hmeymim'de elde edilen askeri üs oldu. Suriye ile imzalanan ve Rus hava güçlerinin Hmeymim Üssü'nde süresiz olarak konuşlandırılmasına izin veren anlaşma sonrasında Rusya, çok sayıda savaş uçağını bölgeye konuşlandırma imkânı buldu. Ayrıca söz konusu anlaşma ile üsteki askeri personel ve ailelerine diplomatik dokunulmazlık tanınması ve Rus askerlerine Suriye'ye girerken sınır kontrolünden geçmeme hakkı da sağlandı. Rusya'nın Hmeymim'i kullanması karşılığında Suriye'ye kira da ödemeyecek olması anlaşmanın bir diğer öne çıkan kazanımı olarak duruyor.

Yine bu çerçevede ele alabileceğimiz bir diğer kazanım ise Rusya'nın Suriye'de çok az sayıda asker kaybı vermesidir. Yürütülen yoğun savaşa rağmen resmi rakamlara göre Rusya'nın Suriye'de 2016'daki asker kaybı sadece 20'dir. Böylesine bir savaşta bu kadar az asker kaybı vermiş olması Rusya için askeri bir başarı olarak görülebilir.

Siyasi Kazanımlar

Rusya'nın Suriye'ye yönelik politikası göz önünde bulundurulduğunda

birinci önceliği kendi çıkarlarıyla aynı noktada gördüğü Beşar Esad yönetiminin görevde kalmasıydı. Nitekim gelinen noktada Esad'ın konumuna baktığımızda, bir yıl öncesine göre yerini çok daha fazla sağlamlaştırdığını söylemek mümkündür. Elbette Esad, Rusya için vazgeçilmez bir figür değildir; Rusya için vazgeçilmez olan Suriye'deki nüfuzunun devam etmesidir. Bu noktadan da baktığımızda ileriki dönemde Esad görevi bir başkasına devretse bile, yeni gelecek yönetimin Rusya'nın çıkarlarıyla çatışma ihtimali oldukça düşüktür. Bu açıdan Rusya'nın en büyük siyasi kazanımının, kendi çıkarları çerçevesinde hareket eden bir yönetimin yerini ve gücünü sağlamlaştırması olduğunu söyleyebiliriz.

Rusya'nın ikinci önemli siyasi başarısı olarak ise Suriye'nin ikinci büyük şehri olan Halep'in tamamen rejimin kontrolüne geçmesinin sağlaması olduğunu belirtebiliriz. Aslında bu aynı zamanda askeri bir başarı olarak da değerlendirilebilir. Ancak siyasi etkisi daha fazla olması sebebiyle bu başlık altında ele alınmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Halep ile ilgili bir başka önemli nokta ise Rus askeri polis taburunun bölgeye yerleştirilmesi oldu. Rusya Savunma Bakanlığı askeri polis taburunun Suriye'deki Rus varlığını koruma görevinin yanı sıra, Halep'te düzeni sağlamakla da görevlendirildiğini açıkladı. Bu durum Halep'te güvenliğin Rus kuvvetleri tarafından sağlanacağına bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Rusya, 2016'nın sonlarına doğru sahadaki gelişmelerin de etkisiyle önemli bir başka siyasi kazanım elde etti. Bölgenin en önemli iki ülkesi İran ve Türkiye'yi yanına alarak Suriye krizinin

sonlandırılması amacıyla siyasi sürecin yeniden başlatılmasına yönelik ortak bir bildiri üzerinde uzlaşmasını sağladı. Moskova'da Rusya-İran-Türkiye tarafından altına imza atılan bu bildiri ile Suriye'de siyasi çözüme dair öncelik bir bakıma ABD-Avrupa merkezli yürütülen Cenevre sürecinden alınmış oldu.

Tüm eleştirilere ve kısıtlamalara rağmen ısrarla Esad'ın arkasında duran ve müttefikinin konumunu güçlendiren Rusya, özellikle bölge ülkeleri üzerinde de siyasi etkisini artırdı. Rusya aslında bu politikasıyla diğer bölge ülkelerine de şu mesajı vermiş oldu: 'Rusya her durumda müttefikinin arkasında durur ve ABD'den daha güvenilir bir devlettir.'

Rusya Suriye'ye müdahalesi ile bir başka önemli siyasi kazanımını ise hemen kendi topraklarının yanı başında elde etti. Suriye krizi ve Rusya etkisi 2016'da o kadar fazla hissedildi ki adeta Kırım işgali ve Ukrayna'nın doğusunda hala devam eden savaş unutuldu.

Güvenlik Kazanımları

Rusya kendi ulusal güvenliği açısından da Suriye müdahalesi ile önemli kazanımlar elde etti. Rusya topraklarında faaliyet gösteren Kafkasya Emirliği'ne bağlı çok sayıda savaşçı 2016'da IŞİD'e biat ederek Rusya'yı terk etti. Rusya ise Suriye'ye askeri müdahalesi ile burada gerek ılımlı muhaliflerin gerekse IŞİD saflarında savaşan çok sayıda Rusya pasaportlu Kafkasya kökenli savaşçının etkisiz hale getirilmesini sağladı. Böylece Kafkasya kökenli savaşçıları kendi topraklarının dışında etkisiz hale getirerek, ulusal güvenliği açısından önemli bir kazanım elde etti.

Rusya'nın Kayıpları

Elbette böylesine büyük bir müdahalede Rusya kaçınılmaz olarak bazı zorluklarla da karşılaştı ve kayıplar yaşadı. Bu noktada ilk olarak ABD ile ilişkilerinde yaşanan krize değinmek yararlı olacaktır.

Rusya, Suriye politikası nedeni ile ABD ile adeta yeni bir Soğuk Savaş'ın eşiğine geldi. Hâlihazırda iki ülke arasında parlamentolar, şirketler, iş çevreleri, sosyal kurumlar, dışişleri bakanlıkları arasındaki diyalog neredeyse dondurulmuş durumda. Rusya açısından ABD ile böylesine bir krizin sürdürülebilirliği önemli bir soru işareti. Ancak bu noktada ABD'nin yeni başkanı Donald Trump'ın resmen göreve başladıktan sonra söylem değişikliğinde bulunup bulunmayacağını beklemek gerekiyor.

Rusya'nın kaybı olarak değerlendirilebilecek bir diğer nokta ise ülkenin Sünni Arap kamuoyundaki algısı. Filistin meselesindeki tutumu nedeniyle Sünni Arap halklar üzerindeki olumlu algının, Suriye'deki rejim tarafı tutum sonrasında olumsuz yönde değiştiğini söylemek güç değil.

Rusya'nın Suriye politikasında 2016'daki en büyük kaybı ise Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un öldürülmesi oldu. Bu suikast Rusya'nın uluslararası alandaki imajına büyük darbe vururken, iç kamuoyunda da Suriye operasyonunun yeniden kapsamlı bir şekilde tartışılmasına yol açtı.

Rusya'yı 2017'de Suriye Politikasında Bekleyen Muhtemel Zorluklar

Rusya şu an için her ne kadar Suriye siyasetinde oldukça kazançlı görünüyor olsa da elde ettiklerini orta ve uzun vadede koruyabilmesi için önünde bazı zorluklar

bulunmaktadır. Burada ilk olarak Rusya'nın İran'ı sahada ne derecede kontrol edip edemeyeceği önemli bir soru işaretidir. Halep'ten sivililerin tahliyesi sürecinde yaşananlar göstermiştir ki İran destekli milislerin kontrolü, çok kolay olmayacaktır. İran'ın, Moskova'da Rusya-Türkiye-İran arasında üzerinde uzlaşılabilir bildiri çerçevesinde hareket edip edemeyeceği Moskova açısından kontrol etmesi gereken önemli bir durumdur.

Bir diğer nokta Kuzey Suriye bölgesindeki terör örgütü PYD varlığıdır. Türkiye için bir ulusal güvenlik sorunu olan bu konuda, Rusya'nın kendisini nerede konumlandıracağı, hem Türkiye ile olan ilişkileri hem de Suriye'nin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu noktada Rusya'yı bekleyen bir başka zorluk olarak ABD'nin muhaliflere 'MANPAD' desteği sağlaması gösterilebilir. Nitekim ABD Savunma Bakanlığı'nın 2017 bütçe tasarısında, 'belli koşullara bağlı olmak kaydıyla Suriye'deki muhaliflere MANPAD verilmesinin' önünü açan maddenin tasarıda yer almasına Rusya'nın verdiği tepki, konunun ciddiyetini göstermektedir. Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, ABD'nin kararının Rusya Hava-Uzay Kuvvetleri için de tehdit unsuru taşıdığını belirtmiştir. ABD'nin bu yönde bir silah desteği sonrasında muhaliflerin Rus uçak ve helikopterlerini düşürecek kapasiteye sahip olması, Rusya'yı içerde ve dışarda zor durumda bırakma potansiyeline sahiptir.

Diğer taraftan IŞİD'in Rusya'da büyük ölçekli eylem düzenleme potansiyeli oldukça yüksektir. 2016'da bu yönde bazı eylemlerin son anda engellendiğine dair bilgiler mevcuttur. Ancak oldukça fazla

Kafkasya kökenli savaşçının bulunduğu İdlib'e yapılacak saldırıların ardından Kafkasya'daki IŞİD üyesi silahlı unsurların Rusya'ya vereceği cevap, tahmin edilenden daha büyük olabilir.

Son olarak ise Rusya ekonomisinin Suriye savaşının maliyetini uzun vadede kaldırıp kaldırmayacağı üzerinde durulması gereken bir noktadır. Batı'nın yaptırımları ve düşük enerji fiyatları nedeniyle ciddi ekonomik kriz yaşayan Rusya'ya Suriye savaşının 2016'daki maliyeti resmi olmayan rakamlara göre 2.4 milyar dolardır. Rusya'nın 2017 savunma bütçesinin 50 milyar dolar olduğunu düşündüğümüzde ortaya çıkan rakam oldukça düşüktür. Ama burada asıl üzerinde durulması gereken konu, Suriye'de savaşın ne kadar süreceği, Rusya'nın buradaki yeni askeri üslerine ne kadar takviye yapacağı ve uzun vadede bu savaşa aktarılacak kaynağa Rusya ekonomisinin vereceği tepkidir. Bu konu da Rusya'nın 2017'deki Suriye politikasını şekillendiren etkenlerden biri olacaktır.

Sonuç olarak karşımıza çıkan tabloyu değerlendirdiğimizde, Suriye müdahalesi ile birlikte Rusya'nın uluslararası alanda önemli bir nüfuz elde ettiğini, Ukrayna işgalini tamamen unuttuğunu ve an itibarı ile de Suriye'de istediğini fazlasıyla aldığını söylemek mümkündür. Ancak Rusya'nın şu ana kadarki kazanımları mutlak kazanım olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü savaş demek belirsizlik ve sürpriz demektir. Nitekim yukarıda belirtmeye çalıştığımız muhtemel zorlukları da göz önüne aldığımızda, Rusya'yı zorlu bir sürecin beklediğini söylemek mümkündür. ○

Araştırmacı